

Föreningen Islandssamlarna
c/o Per Hanner
Wittstocksgatan 2
115 24 STOCKHOLM

Rapport november 1985
(Nr 62)

Kära Islandssamlarvänner!

Det sista som skrivs i en bok brukar ju vara inledningen. Så är det också med dessa rapporter. Man måste ju först se vad man lyckats få ihop att presentera för den kräsna läsarkretsen.

Som vanligt blev det en blandning av artiklar om både nytt och gammalt, både frimärken och stämplrar. Och som alltid bygger mycket på material och idéer, som vänliga medlemmar har sänt in. Bidragsgivarna i detta nummer tackar jag hjärtligen.

Men jag upprepar vad jag ofta tidigare sagt på denna plats: Även om Du inte har några märkliga nyupptäckter eller sådant att komma med, har Du kanske någon fråga, som Du vill ha svar på eller kanske Du har önskemål om rapporternas innehåll. Skriv då till mig. Adressen har Du högst upp till vänster.

En redovisning för resultatet av den "stora auktionen i Malmö" finner Du i slutet av rapporten.

I förra rapportens inledning gratulerade vi två duktiga medlemmar, som fått vermeilmedaljer för utställda Islands-exponat. Vi kan nu upprepa detta, men med nya namn. Lika fina medaljer tog Ebbe Eldrup och Orla Nielsen på utställningen NORDFRIMEX. Vi bugar oss.

Ha det bra i det tilltagande höstmörkret, som ju lär vara så stimulerande till att ägna sig åt inomhussporten frimärkssamlande.

Sekreteraren

Kommande
sammanträden

Stockholm. Lokal Tony Bjellefors' kontor, Drottninggatan 56, 4 tr.

Tid kl. 19.30.

Tisdagen den 10 december: Vi får se film(er) från Island.

Torsdagen den 16 januari: Program ej definitivt, men vi kanske får höra berättas om förberedelserna till Stockholmia 86

Onsdagen den 19 februari: Årsmöte med styrelseval

Göteborg. Lokal Norska Sjömanskyrkan, Skånegatan 16.

Tid kl. 19.30 andra tisdagen i varje månad. Program i annons i Göteborgs-Posten söndagen före mötesdagen.

Några små
rättelser

1. I rapport 60 skrev vi om de trevliga isländska "kassastämplrar" med postexpeditörens namn i, som vi sett på postgiroblanketter för medlemsavgifter till vår förening från isländska medlemmar. Folmer Østergaard har påpekat för oss, att de lämpligen bör kallas "kwitteringsstämplrar".
2. I samma rapport, s. 12, omnämns ett brev från 1910-talet med påteckning "M/S Mjölnir". Det riktiga är "E/S Mjölnir". E/S = eimskip = ångfartyg. Några "M/S" fanns inte i trafik på Island på 1910-talet, får vi antaga. (Om Mjölnir, se även annat ställe i denna rapport.)
3. I rapport 61 omtalades på s. 2 ett brev med halverat frimärke och att det var avstämplat i "Höfn í Hafnafirdi". Det skulle stått "Höfn í Hornafirdi".

Höpflugbreven

Förra rapporten innehöll en fullständig lista över reknumren på de av oss kända Höpflug-(Balbo-)breven, som då var 99 till antalet, och på vilka av breven som vårt arkiv hade bilder av.

Listan kan nu utökas med brev nr 14, som utbjöds på en auktion i Stockholm nyligen, och därmed är vi uppe i jämnt 100 kända brev av de ursprungligen 298.

Vår uppmaning att insända uppgift om andra, av medlemmarna kända nummer eller bilder av sådana brev som vi inte har avbildade har hittills gett det resultatet att Jørgen Johansson o Køge sänt oss bild av brev nr 65 och Bernhard Beskow har försett oss med bättre bilder än vi tidigare hade av två brev, varav det ena är nr 243, det som har tre satser Höpflugmärken. Vi tackar bidragsgivarna och hoppas på flera bidrag.

Nyaste isländska frimärkena

Efter de märken, som anmäldes i förra rapporten, har följande utkommit:

<u>Facit nr</u>	<u>Utg.- dag</u>	<u>Valör (aurar)</u>	<u>Motiv etc.</u>
673	10/9	700	Bläckfisk (Todarodes sagittatus)
674	"	800	Hövrekrabba (Hyas araneus)
675	"	900	Sjöanemon (Tealia felina)
676	10/9	1300	Berömda islänningar: Hannes Stephensen
677	"	3000	- " - Jón Gudmundsson
678	15/10	10000	Önskan att flyga, målning av J.S. Kjarval

Medan Kjarval-märket fick en egen förstadagsstämpel (med bilden av en svan), avstämplades förstadagsbreven den 10/9 med den neutrala útgáfudagur-stämpeln.

Datumfyrblocksamlarna får en hel del nya datum att samla, ty alla märkena 673-677 är tryckta på franska postverkets tryckeri. Se särskild notis nedan.

De tre nya motiven i djurserien i det lilla formatet - den serie som inleddes 1980 med hund och räv - är alla havsdjur och tillhör vad vi i skolan lärde oss att kalla "ryggradslösa djur". I isländska vatten finns omkring 20 olika arter av bläckfisk. Den art som visas på märket kallas på isländska "beitusmokkur" (beita = agna; smokkur = bläckfisk), vilket visar att den fångas för att användas till agn vid fisket. Arten tillhör de tioarmade bläckfiskarnas ordning och kommer till Island under sommaren och förhösten, varvid den stannar cirka 3 månader och växer från 15 till 30 cm i längd, innan den beger sig tillbaka till de sydligare hav, där den ynglar. Den fångas även i Nordsjön, bl.a. utanför Danmark. Hövrekrabban är en spindelkrabba och är allmän runt hela Island. Den blir upp till 10 cm i längd över skölden. Sjöanemoner (även kallade sjörosor) är koralldjur, och omkring 20 arter av dem finns vid Island. Den avbildade arten blir upp till 20 cm i diameter. Både den och hövrekrabban hör också till svenska västkustens fauna.

De två märkena med berömda islänningar avser att hedra två män, som gjorde sig bemärkta i Islands politiska liv vid mitten av 1800-talet. När ett "nytt" Allting samlades 1845 - Alltinget hade inte sammanträtt sedan 1798 och blev år 1800 faktiskt även formellt avskaffat genom kunglig förordning - deltog båda herrarna som representanter för sina valkretsar. Hannes Stephensen (1799-1856) var präst och blev prost 1832. På Alltinget utmärkte han sig som en utomordentlig talare och han valdes till dess talman 1855. Jón Gudmundsson (1807-1875) var bl.a. redaktör för en

tidning i Reykjavík 1852-74. - I bakgrunden finns på båda märkena bilder av byggnader. På Stephensens märke igenkänner man lätt en av Islands mest kända byggnader, läroverket (menntaskólinn) i Reykjavík. Men vilket hus är det man ser på det andra märket? Och vad hade dessa byggnader för samband med resp. person? Kanske någon av våra isländska medlemmar kan ge oss en förklaring.

Jóhannes Sveinsson Kjarval (1885-1972) hedras alltså vid hundraårsminnet av hans födelse med ett hundrakrónursfrimärke, vilket väl får anses passande - men dyrt för samlarna. Han är en av Islands mest kända konstnärer i modern tid och tidigare representerad på frimärken genom Facit 540 (1975). Åtminstone tre museer och samlingar i Reykjavík har haft särskilda minnesutställningar av hans verk i år. På den på märket återgivna målningen ser man en ung kvinna som drömmer om att kunna flyga ut i världen såsom svanen vid hennes sida. Målningen, som finns på Islands Konstmuseum (vars exteriör visas på märket Facit 660), skall Kjarval ha arbetat med från 1935 till 1954. Därav skall ingen dra slutsatsen att Kjarval var improduktiv. Tvärtom, han gjorde mellan 7.000 och 10.000 målningar, teckningar och andra konstverk.

Datumfyr- blocken

Genom att en lång rad nya frimärken tryckts på andra håll än på franska postverkets tryckeri, har det en tid varit tyst med nyheter för datumfyrblockssamlarna. Men nu gavs ju fem nya "franska" frimärken ut i Island den 10 september, och vi har fått in nya uppgifter från vår trogne rapportör Sveinbjörn Blöndal. När det gäller de fem nyaste märkena, måste vi räkna med att ytterligare datum kommer att rapporteras senare.

Med rapport 58 följde som bilaga en fullständig lista på alla då kända "fyrblocks dagar", och i rapport 59 kom Sveinbjörn med några kompletteringar. Vi tar här nedan med även de sistnämnda, så att alla tillägg till 58ans bilaga finns med. De för dagen nya tilläggen är understrukna.

<u>Facit</u>	<u>Valör</u>	
587	10	(Hund) <u>3. trycket: 1.3.82</u>
605	100	(Ljungpipare) <u>2. trycket: 23.2.84, 24.2.84, 28.2.84, 29.2.84</u>
663	650	<u>6.9.84, 7.9.84, 10.9.84</u>
664	750	<u>30.8.84, 31.8.84, 3.9.84, 4.9.84</u>
673	700	<u>9.7.85, 10.7.85</u>
674	800	<u>11.7.85, 12.7.85</u>
675	900	<u>17.7.85</u>
676	1300	<u>5.8.85, 6.8.85</u>
677	3000	<u>17.7.85, 18.7.85</u>

De medlemmar, som är intresserade av detta område men kommit in i föreningen under 1985 och därför inte fått bilagan till rapport 58, kan få denna genom att skriva till sekreteraren (P. Hanner). Bor Du i Sverige, skicka då med ett frankerat svarskuvert.

Litet mer om den isländska frimärksexporten m.m.

Vilket land har den största importen av nya isländska frimärken? Är det Danmark eller Sverige? Innan Du får svar på den frågan, skall det nämnas att det är Folmer Østergaard som ur isländska postverkets årsredogörelser för 1983 (senast utgivna årgång) och 1982 plockat fram en del intressanta uppgifter och sänt oss till komplettering av vad vid i tidigare rapporter noterat om den isländska frimärksexporten.

Först en redovisning av utvecklingen av totalförsäljningen av frimärken. Beloppen är i isländska krónur.

	1983	1982
På postkontoren	95,6 milj.	51,9 milj.
Vid Frímerkjasalan		
till köpare inom landet	8,6 "	4,3 "
på export	18,6 "	9,6 "
	122,8 milj.	65,8 milj.

Inflationen försvårar jämförelsen mellan åren, men den var i varje fall en bra bit mindre än 100 %. Det kan då synas som en fin ökning av exporten till samlare, som ju går nästan helt genom Frímerkjasalan, Islands PFA, eftersom denna ökade sin exportförsäljning med nära 100 %. Dock motsvarar denna ökning inte den höjning på över 100 % i nominalvärde, som resp. års utgivna frimärken sammanlagt representerade. Utgivningen år 1982 hade nominalvärdet, inkl. tillägg för NORDIA-block, av 99:70 kr, medan motsvarande summa 1983 var 216:50 kr. Med tanke på att det alltid finns en viss eftersläpning i försäljningen till samlare och handlare kan man dock räkna med att populariteten av isländska frimärken hos samlarna höll sig på ungefär oförändrad nivå år 1983 i förhållande till 1982.

Mycken post går dock utan frimärken. Postverket i Island fick 1983 också intäkter av följande:

Påfyllningar till frankeringsmaskiner	93,8 milj.
Tidningar och tidskrifter	9,4 "
Andra portoavgifter (adresslösa försändelser, "porto betalt" m.m.)	18,7 "

Vid slutet av 1983 var 371 frankeringsmaskiner i bruk.

Av tabellen över frimärksförsäljningen framgår det ju att omkring 15 % av de utgivna isländska frimärkena går direkt ut på export till utländska samlare. Och hur fördelar sig denna export då på länder? Jo, enligt följande (1983):

Västtyskland	21,9 %	USA	6,9 %
Sverige	20,7 %	Schweiz	6,4 %
Danmark	16,4 %	Holland	5,8 %
Norge	8,7 %	Världen i övrigt	13,2 %

Den största överraskningen i denna lista står väl Schweiz för. Landet har föga mer än en tiondel av Västtysklands befolkning och köper alltså tre gånger så mycket isländska märken per invånare som det stora samlarlandet Västtyskland.

Resultat av isländska kilovaran

Som vanligt vid denna tid på året har vi fått in Stellan Asklunds redovisning av innehållet i ett paket (250 g) isländsk kilovara av årets skörd, nu alltså årgång 1985. Men i år har vi också fått en motsvarande sammanställning från Folmer Østergaard. Folmer har öppnat 3 paket och sammanräknat resultatet, vilket gör det ännu mera representativt. Här nedan redovisar vi genomsnittet per paket, dvs. vi har dividerat Folmers uppgifter med 3.

Här är då ett sammandrag av de bådas resultat.

	Stellan A.	Folmer Ø
Antal märken, hela (dessutom trasiga, Folmer har hit fört också ostämplade)	881 (24)	941 (48)
Antal olika märken	55	c. 44 i varje paket
Äldsta märke	Facit 448	Facit 490
	(Montreal 1967)	(Postgirot 5 kr, 1971)

Nyaste märke (för båda)	Facit 586 (Sveinbjörnsson, 1979)	
Märke med högsta katalogvärde (för båda)	Facit 572 (Målning 1000 kr, 1978)	
Största antal märken av en sort (för båda)	Facit 497 (Herdubreid 250 kr, 1972)	
Antal märken härav	297	229
Totalt katalogvärde (Facit 1986)	5.006:-	4.578:-
Motsvarande i Stellans redo- visning för 1984 års paket	6.116:-	-

I Stellans paket hänför sig 30 % av det sammanräknade katalogvärdet till Facit 572, som är prissatt till 35:- och varav han fick 43 st., och 18 % till Herdubreid med katalogvärde 3:-. Motsvarande i Folmers genomsnittspaket var 23 % (för 31 st. märken) och 15 %.

Herdubreidmärket har härmed för tredje året i rad visat sig vara det klart vanligaste i kilovaran, och dess ledning över alla andra märken är så stor att det troligen även 1986 kommer att toppa listan. Antagligen är detta märke tillvarataget i större mängd än något annat isländskt frimärke. (Det kan för resten vara en god idé att starta en stämpelsamling på bara Herdubreidmärket.) Facit har 1986 sänkt katalogpriset från 4:- kr till 3:- kr för det stämplade märket, men givetvis är detta för högt. Som vi sade redan för ett år sedan var det också orimligt att Facit höjde priset för det stämplade märket 572 förra året från 25:- till 35:- just vid den tid, då detta märke började komma ut i kilovaran.

Hopräkningen av katalogvärde av Folmers paket har gjorts av oss. Folmer menar att sammanräkningen blir missvisande, ty - som han påpekar - långt från alla de tillvaratagna märkena är samlarvärda. Det gäller bl.a. de vanligt förekommande fall, där märkena på grund av bristande utrymme på blanketterna (och bristande tillgång på lämpliga valörer) klistrats fiskfjällsformat ovanpå varandra, så att många märken bara fått en liten del av en stämpel i kanten. Vi kan erinra om vad Folmer sade i rapport 51 om möjligheten att bygga upp en samling som dokumenterar olika portosatser på basis av klippen ur kilovaran som ett bra alternativ till att lösa av frimärkena.

Vi tackar Stellan och Folmer för deras redovisningar.

Rekordpris för Färöobjekt

I juli i år sålde en dansk frimärkshandel till en amerikansk samlare Färöarnas mest sällsynta objekt för en summa av DKr. 1.500.000. Det rörde sig om ett helark av Facit nr 3, dvs. danska 5-øre-frimärken överstämplade 1919 med "2 ØRE". Av dessa märken finns det två helark bevarade, det ena i danska postmuséet. Det nu sålda är särskilt märkligt, därför att det (i pos. 21) innehåller det enda märke, som i denna emission blev överstämplat upp och ned.

Som Ingvar Jacobsen beskrev i sin intressanta artikel om 1919 års färöiska frimärken (bilaga till rapport 43), skedde överstämplingen med en handstämpel, tillverkad av snickarmästare Peter Poulsen i Tórshavn, och varje märke överstämplades alltså för sig. Sammanlagda upplagan blev 155 ark à 100 märken. Om det omvända påtrycket sade Ingvar Jacobsen i sin artikel, att felet uppkom "antingen av vilja eller av slarv". I vart fall tillvaratogs arket odelat och såldes snart därefter till Tyskland. Sedan lär det ha sålts flera gånger och nu har det alltså gått till USA och till ett pris som överträffar vad som hittills betalats för ett vare sig färöiskt eller danskt frimärksobjekt.

När togs
Reykjavíks
första bro-
stämpel i
bruk?

Leif Fuglsig har i ett brev tagit upp frågan om när det egentligen var som Reykjavík började använda sin äldsta brostämpel (schweizer-stämpel), den som i Facit kallas typ D. Facit anger i texten att denna typ togs i bruk 1893. (Att Reykjavík var först med stämpeltypen står inte i Facit men är ett faktum.) Illustrationen av stämpeln i Facit visar som datum "23.3.94". Denna bild har Facit i sin tur tagit över från Harry Wennbergs specialkatalog 1952, där avsnittet om Island utarbetats av den store filatelisten Nils Strandell. Då denne var god vän med och rådgivare till storsamlaren Hans Hals, vars Islands-samling nu finns i Reykjavík, har det legat nära till hands att antaga, att "23.3.94" tagits från något objekt i Hals' samling och alltså representerar en faktisk användningsdag.

Men, påpekar Leif Fuglsig, hur stämmer detta med uppgiften i Þór Þorsteins' artikel om de äldsta isländska poststämplarna i katalogen vid NORDIA 84 i Reykjavík, att "den första schweizer-stämpeln blev köpt för Reykjavík 5/8 1894 från Hannes Ó. Magnússon?

Den av Þór Þorsteins angivna dagen behöver dock inte tas som vare sig leveransdagen eller första användningsdag. Det angivna datum 5/8 är helt enkelt datum för den räkning, som Hannes Magnússon tillställde postkontoret i Reykjavík, och vari för övrigt denna stämpels pris anges till 18:- krónur. Magnússon gjorde inte denna stämpel själv utan var agent för en utländsk stämpeltillverkare. Av olika skäl kan han ha skrivit ut sin räkning på en senare dag än leveransen skedde. Första användningsdag blir alltså inte helt klar av dateringen på räkningen.

Det tidigaste datum, som Islandsgruppen i Danmark har påträffat med denna stämpel är 18.8.94. Nu är frågan den som vi låter gå vidare till medlemskretsen: har någon kännedom om någon tidigare avstämpling? Vi ber alla, som har frimärken från den tiden, att gå igenom sin samling och se om något tidigare datum kan påträffas! Glöm därvid inte att också se på Dina tjänstefrimärken.

I gamla Kohls handbok anges det att brostämpeln kom redan 1891. Detta byggde troligen på att det faktiskt finns märken stämplade med detta årtal. Sir Athelstan Carøe sände oss redan 1977 bilder av tre olika märken, som visar detta. På ett kan man utläsa "13.7.91", på ett annat fanns endast månad och årtal, "7.91", medan själva dagen låg utanför märket, och på det tredje hade bara "91" kommit med på märket. Att det rör sig om en felinställning av stämpeln är emellertid uppenbart, eftersom märket "13.7.91" är en 10 aur av sista trycket av de fintandade (Facit 12 d) och har "dubbeltänder". Denna upplaga trycktes först 1895, och eftersom nästa leverans av 10 aur (grovtandad, Facit 26) kom 1897 bör märken av F. 12 d vara stämplade i Reykjavík något av åren 95, 96, 97 och kanske 98. En eller flera dagar i juli något av dessa år har stämpeln felaktigt varit ställd på årtalet 91. Vi är tacksamma för alla uppgifter om ytterligare avstämplingar med årtalet 91 i brostämpeln.

Ett "okänt"
provisorium

I förra rapporten hade vi anledning att referera till Erik Lundgaards utredning 1940-41 om Í GILDI-märkena. Leif Fuglsig har nu pekat på en intressant uppgift i slutet av Lundgaards rapport. På tal om de stora restupplagor av Í GILDI-påtryckta märken, som blev kvarliggande hos postverket, nämner Lundgaard att ett av dessa märken vid ett senare tillfälle fick ett ytterligare påtryck.

Under första världskriget steg ju priserna och höjdes post-taxorna. Det uppstod ett behov av frimärken i valören 8 aurar och i avvaktan på beställda märken i denna valör med Christian X (Facit 130), som kom ut 16 mars 1920, förberedde man ett provisorium genom att övertrycka 20 aur Í GILDI tandn. 12 3/4 med ny valör. Sedan 1.000 ark övertryckts, vilket skedde i Reykjavík, ändrade sig emellertid postverket, eftersom man blev klar över risken för spekulation i märkena av denna emission. De övertryckta märkena utgavs inte och hela upplagan låg 1941 kvar i postverkets arkiv.

Har någon av våra medlemmar närmare kännedom om detta påtryck? Skulle det gå att få svar på följande frågor:

Hur såg påtrycket ut?

Finns märkena kvar i postverkets arkiv fortfarande?

Har aldrig något av dessa märken kommit ut?

Vad den första av dessa frågor beträffar, påpekar Leif Fuglsig att det enda andra påtryck, som gjorts ovanpå ett Í GILDI-påtryck, var det som ungefär samtidigt gjordes på enkla brevkort (Facit BKE 13, 14, 15 och 16). Då lade man, för att även Í GILDI-påtrycket skulle övertäckas, en stor färgblaffa över hela märket med en ursparing för valören, som i det fallet var "5" (aurar). Det skulle inte förvåna om samma teknik använts även för det "okända" 8-aurar-provisoriet.

Om stämpel- forskningen

Vår hedersledamot Sir Athelstan Caröe har skickat oss ett inlägg för Rapport, som här skall återges (med en viss frihet i översättningen, som vi tror Sir Athelstan ursäktar oss).

"Det är snart 40 år sedan min bok om Icelandic Posts utkom. Den behandlade tiden före 1920, då ett eget isländskt postverk tog över efter Danmark.

Otvivelaktigt har sedan 1947 mycket arbete nedlagts för att kartlägga området isländska poststämplar, men intet väsentligt har publicerats vare sig på engelska eller svenska. Jag förstår dock att ett "magnum opus" är på väg.

Själv har jag gjort mycket litet, men jag vet ju att islänningarna efter hand ersatte äldre stämpeltyper med nya av brotyp. Ett problem var det med brevsamlingsställena (bréfhirdingar), som vanligen sköttes på deltid av präster, bönder och andra som inte gärna pysslade med datumomställningar av stämplarna utan föredrog de gamla nummerstämplarna. Många sådana sändes inte tillbaka till postverket enligt bestämmelserna utan efteranvändes in på 1950-talet.

Reykjavíks poststämplar blev alltmer de vanligaste och dominerar framförallt utlandsposten - egentligen förvånansvärt med tanke på affärslivets utveckling i landets övriga delar.

Nyheter om läget i fråga om stämpelforskningen skulle vara välkomna."

Så långt Sir Athelstan. Det skall tilläggas, att han i ett senare brev erinrar om Max Nørgaards stora artikel i Nordisk Filatelistisk Tidskrift 1947, som ju för redovisningen av stämplarna i Island längre än till 1919. Men Sir Athelstan påpekar helt riktigt att denna artikel innehåller fel ("flera hundra fel" säger Sir Athelstan).

Inlägget erinrar om att det i rapporterna inte på länge lämnats någon redogörelse för hur det går med arbetet på föreningens

stora stämpelhandbok, det 'magnum opus' Sir Athelstan har i tankarna. Förklaringen är att det tyvärr inte varit mycket nytt att rapportera. En kort översikt skall emellertid här lämnas.

Arbetet med stämpelhandboken påbörjades som ett föreningens projekt för litet över 10 år sedan. Initiativtagare var föreningens dåvarande sekreterare Tore Runeborg, som 1973 publicerade en översiktsartikel om Islands poststämplar i tidskriften FH-nytt, en artikel som sedan kom ut i översättning i flera utländska tidskrifter. Under den närmaste tiden efter 1973 gjordes vissa förberedelser av Tore i samarbete med föreningens nuvarande sekreterare (Per Hanner), som skriver dessa rader. Härvid kom vi fram till ett något annat klassificeringssystem för stämplarna än det Tore föreslagit, och vi enades om att stämpelhandboken också måste innehålla en fullständig listning av alla Islands postanstalter, bl.a. eftersom många stämplor använts på flera än en postanstalt. In i arbetet drogs senare þór þorsteins i Reykjavík, varjämte Folmer Østergaard fungerat som konsult.

Under åren 1975 till 1981, då Tore Runeborg avled, utarbetades tabellverket över Islands postanstalter alltifrån 1870 och gjordes ganska långt färdiga listor över de olika stämpeltyperna och de postanstalter som använt varje typ. Þór forskade väldigt i postverkets arkiv, Tore ägnade sig främst åt kron- och alla brostämplarna, och jag bearbetade framförallt nummerstämplarna och skrev ut manus till postanstaltsförteckningen och olika artiklar för boken. Þór ställde som villkor för sin medverkan att även hans förening, Félag Frímerkjasafnara, skulle få vara delaktig på visst sätt i boken, vilket vår förening gick med på.

Vid Tores bortgång fanns det alltså framtaget ett på de flesta områden ganska komplett material som underlag för den slutliga sammanställningen av boken, även om det fanns en hel del dunkla punkter i detaljer, som måste eller i vart fall borde utredas. Þór och jag kom sedermera överens om en viss bestämd arbetsfördelning för det fortsatta arbetet. Sedan har arbetet tyvärr tynat av. För min egen del är förklaringen den att jag icke funnit tid och krafter att göra mycket mera för föreningen än att skriva dess rapporter och sköta sekreterar- och kassörjobben. Jag har lovat Tore, innan han avled, att fortsätta arbetet och se till att boken blir färdig. Detta löfte skall jag försöka att hålla, fast det kan dröja. Jag har fått uppfattningen att förhållandet med för mycket annat arbete också föreligger i þórs fall. För egen del hoppas jag att jag nu efter fyllda 65 år efter hand skall kunna dra ned på mitt ordinarie arbete och få tid för boken, fast detta inte lyckats ännu.

Þór þorsteins har i katalogen till utställningen NORDIA 84 i en artikel presenterat vad som genom arbetet kommit fram om de äldsta typerna av stämplor (alltså före brostämplarna).

En kommentar till en punkt i Sir Athelstans inlägg. Det var nog inte så vanligt att nummerstämplarna efteranvändes, därför att de var mera populära hos bréfhirdingamännen. Det har förekommit en del efteranvändning för att tillfredsställa filatelisterna. Annars är förklaringen till den sena användningen av nummerstämplor den, att sedan i mitten av år 1930 de flesta nummerstämplor ersatts av brostämplor det förflöt en ganska lång period, under vilken inga nya brostämplor inköptes utan nya bréfhirdingar fortsatt tilldelades nummerstämplor. De sista, nr 290-300, sändes ut först 1945, och det fanns bréfhirdingar som fast de existerade långt senare aldrig fick någon brostämpel. Den sista, fullt korrekta,

användningen av nummerstämplar på några sådana platser ligger så sent som cirka 1963. (Detta var bara ett litet exempel på allt som kommit fram i arbetet med vår stämpelhandbok.)

Mjólnir och Ingolf

I rapport 60 beskrevs två mystiska stämplor på isländska märken. Den ena var MJÖLNIR med datum från oktober 1911. Denna stämpel fanns på märken hos Anker Jönsson och Folmer Østergaard, och Anker har också ett brev från Reykjavík till Akureyri från 1910-talet med påteckning "E/S Mjólnir" (isländskt ö, inte danskt ø). Den andra stämpeln, hos Anker Jönsson, slutade med "LF" och årtalet 1908 därunder.

Vi fick redan i april, strax efter utsändandet av rapport 60, brev från Sigurdur H. Þorsteinsson (SHÞ) och Leif Fuglsig med förslag till lösningar av gåtorna med dessa stämplor. Vi har låtit dessa svar stå över en rapport i förhoppning om att få ytterligare ledtrådar, men då inga sådana kommit fram, är det nu tid att redovisa svaren.

Mjólnir (Mjólnir)

SHÞ erinrar först om att kustsjöfarten kring Island omhänderhades 1909-12 av rederiet Thore, 1913 (liksom före 1909) av danska Det Forenede Dampskibsselskab (DFDS) och 1914-16 av norska Bergenske Dampskibsselskab. (Jämför Torben Hjørnes översiktsartikel i rapport 57, som har nästan samma uppgifter.) Thore var ett isländskt rederi, tillhörigt þórarinn Thulinus i Eskifjörður. Thore ägde skeppen Austri, Vestri och Mjólnir samt chartrade in Sterling och Pollux (samt Ingolf, se nedan). Mjólnir var sålunda i kusttrafiken 1911, vilket stämmer med stämplorna. SHÞ har inte lämnat någon förklaring av att stämpeln har danskt ø. Möjligen har skeppet tidigare varit danskt och redan då fått denna stämpel.

"...LF"

Både SHÞ och Leif Fuglsig menar att denna avstämpling är gjord på ett skepp med namnet Ingolf. SHÞ menar att det rör sig om ett civilt skepp, som från 1906 användes av DFDS och senare blev chartrat av Thore. Eftersom stämpeln har årtalet 1908, måste vi då dra slutsatsen att den i så fall kommer från den tid, då Ingolf seglade under DFDS' flagg.

Leif Fuglsig skriver däremot att stämpeln kan ha påsatts på ett danskt örlogsskepp, som hette Ingolf. Detta skepp, som mest användes som skolfartyg, var ofta i isländska farvatten under perioden 1879-1921. Leif nämner också en rad andra örlogsskepp, som gjort tjänst vid Island: Beskytteren, Diana, Fylla, Gejser, Hejmdal, Hekla, Hvidbjörn, Islands Falk, Jylland, Niels Juel, Thor och Valkyrien. Av dessa har Islands Falk använt en stämpel, som är bekant på isländska frimärken, och Beskytteren är känd som stämpel på danska frimärken.

Vilket av de båda Ingolf-skeppen, som har stämplat Anker Jönssons märke (ett 4 aur Två Kungar), kan vi inte avgöra, men det kanske är mest troligt att det är det civila skepp, som SHÞ nämner.

Ytterligare uppgifter om avstämplingar från något av de skepp som nämnts ovan är välkomna och naturligtvis alldeles särskilt uppgifter om bevarade brev.

Första
Crafoord-
auktionen

Betydande intresse väckte den auktion, som Postiljonen AB i Malmö i oktober höll på framlidne Holger Crafoords berömda samling eller rättare sagt cirka hälften av den - den andra hälften kommer troligen på auktion våren 1986. Här var det ju möjligt att få konstatera vilket intresse som finns för sådana värdefullare Islands-objekt, som annars mera sällan kommer upp till försäljning, och vad som faktiskt betalas för sådana.

De flesta av er har väl fått katalogen sig tillsänd, och ni är säkerligen intresserade av resultatet av auktionen. Detta får sägas vara mycket gott. Det mesta - och då särskilt flertalet av de stora rariteterna - såldes över utropspriserna, och mycket litet blev osålt. Storsamlare och handlare hade kommit från olika länder, och det kan nämnas att av de tre skildingbrev gick två till USA och ett - tjänstebrevet - till Norge.

Vi listar härnedan dels (A) de objekt som betalades med minst 100.000 kr, dels (B) ett urval bland andra mera sällan utropade objekt, dels slutligen (C) ett antal mera "normala" objekt. I första kolumnen står auktionskatalogens utbudspris, som icke var något minimipris, i andra kolumnen vad objektet faktiskt inropades för, exkl. de 10 % som därutöver skulle betalas i provision. Slutligen anges, där så ske kan, i tredje kolumnen priset enligt Facit 1966. Observera alltså, att vid jämförelse mellan kolumnerna 2 och 3 skall beloppet i kolumn 2 ökas med 10 %. Alla belopp är givetvis i svenska kronor. xx = postfriskt, x = ostämplat, o = stämplat.

	1	2	3
	<u>Utrop</u>	<u>Betalt</u>	<u>Facit 66</u>
<u>A</u>			
Skildingbrev med 2 och 8 sk. (F. 1 och 3), betecknat som "enda skildingbrev som också är skeppsbrev"	250.000	280.000	-
Skildingbrev till Canada med 2, 4 och 16 sk. (F. 1, 2 och 7), icke särskilt vackert	125.000	135.000	-
Skildingbrev med trasigt 4 sk. tjänste (F. Tj. 3) enda tjänsteskildingbrev utom "bibelbrevet" i privat ägo	100.000	115.000	-
3 pär, stora bokstäver, fintandat (F. 33) ^x , unikum	125.000	155.000	-
4-block av 4 sk. tjänste, fintandat (F. Tj. 1) ^x	125.000	100.000	190.000
Tjänste 20 aur vapentyp, grovtandat (F. Tj. 14) ^x	100.000	125.000	-
<u>B</u>			
Snyggt förfilatelistiskt brev till Köbenhavn med fodpoststämpel (nr 1297 i auktionen)	15.000	15.500	-
Brev år 1871 med franska frimärken till fransk sjökaptan i Patreksfjördur, returnerat till Frankrike (med många stämplat)	25.000	29.000	-
Danskt 4 sk-märke stämplat "237" (Seydisfjördur), märket defekt men stämpeln oerhört sällsynt	7.000	7.200	-
Kuvert med 20 aur blekviolett (F. 14 a), vackert	40.000	52.000	-
40 aur grovtandat (F. 30) ^{xx}	25.000	26.000	38.000

	1 Utrop	2 Betalt	3 Facit 66
"Filatelistiskt" kuvert med diverse I GILDI-märken, inkl. sällsynta 10 aur fintandat (F. 39)	60.000	88.000	-
I GILDI 20 aur fintandat med svart påtryck (F. 41) ^x	15.000	21.500	25.000
d:o 16 aur fintandat med rött på- tryck (F. 46A) ^{xx}	10.000	11.000	17.500
d:o 20 aur grovtandat, svart <u>omv.</u> påtryck (F. 55v) ^x	25.000	26.000	32.000
d:o 25 aur svart påtryck (F. 56) ^x , rätt snedcentrerad	15.000	22.500	23.500
Höpflug-brev (F. 165-167)	20.000	19.500	32.000
<u>C</u>			
$\frac{1}{4}$ sk. (F. 2) ^{xx}	1.000	1.200	1.750
16 sk. (F. 4) ^x	2.500	3.600	5.300
3 prír (F. 35) med omv. påtryck ^x	4.000	4.000	6.500
prír (F. 36) ^o på brevstycke	1.200	1.300	2.750
4-blocksserie Två Kungar vm kors (F. 91-97) ^{xx}	6.000	5.400	c. 14.000
Alltinget, serie (F. 173-188) ^{xx}	2.000	1.800	4.200
Geysir 15 aur otandat par (F. 227v) ^{xx}	5.000	9.200	8.800+

För att dra några ytterligare slutsatser av resultaten:

- 1) Som ovan visas, betalades mera sällan priser i nivå med Facits. Avvikelser finns dock, där smaken fått avgöra. Exempelvis är Facits pris för en stämplad 4 sk. tjänste grovtandad (F. Tj. 3) 1.300 kr. Det utbjöds två exemplar. Det ena satt på brevstycke och hade en fullständig, mycket vacker Akureyri-stämpel. Det inropades för 8.600 kr. Det andra, med Reykjavíks A-stämpel (vilket höjer Facit-priset till 2.200 kr), inropades för 2.000 kr (+ 10 %).
- 2) Facits uttalande, att skildingmärken och äldre aurmärken utan gummi betalas "i det närmaste" som märken med gummi, förtjänar knappast tilltro. Vid denna auktion fanns flera fina märken utan gummi, och de nådde väl omkring hälften av vad som betalades för motsvarande märken med gummi.
- 3) Fyrblock fr.o.m. 1902 års serie betalades nästen genomgående lågt och flera fyrblocksserier, där inte allt var postfriskt, blev osålda.

- - - - -

Annons

Köpes: Isländska Spjaldbrjef (kortbrev), Facit nr. 5 (4 aur Två kungar med vattenmärke), gärna flera exemplar.
Leif Fuglsig, Østergade 24, DK-6950 Ringkøbing